

**Afdeling Nederland**

Keizersgracht 177  
Postbus 1968  
1000 BZ Amsterdam

T 020 626 44 36

F 020 624 08 89

E [amnesty@amnesty.nl](mailto:amnesty@amnesty.nl)

I [www.amnesty.nl](http://www.amnesty.nl)

Tijdelijke Kamercommissie Digitale Toekomst

Tweede Kamer der Staten-Generaal  
Postbus 20018  
2500 EA Den Haag

Datum  
9 april 2020

Onderwerp  
Position paper Amnesty International t.b.v. rapport Cie. Digitale Toekomst

Ons kenmerk

Uw kenmerk

Geachte leden van de tijdelijke Kamercommissie Digitale Toekomst,

Digitalisering is een van de grootste mensenrechtelijke vraagstukken van deze tijd. Amnesty International juicht toe dat u als parlement het initiatief heeft genomen om met uw tijdelijke commissie digitalisering te komen met betere handvatten voor de Tweede Kamer om te sturen op gewenste en bij te sturen op ongewenste ontwikkelingen als gevolg van digitale innovatie.

Amnesty heeft vier aanbevelingen voor uw Commissie geformuleerd die vanuit mensenrechtenperspectief onmisbaar zijn om langdurig de vruchten te plukken van het gebruik van artificiële intelligentie en de besluiten die algoritmes nemen zonder de mensenrechten te schenden. Dit zijn:

- 1) Een bindende mensenrechten toets
- 2) Een algoritme waakhond
- 3) Een brede transparantieplichting
- 4) Geen gebruik van zelflerende algoritmes voor overheidstaken

### **1) Mensenrechtentoets**

*Voordat algoritmische besluitvorming en AI worden aanbesteed, ontworpen, ontwikkeld en gebruikt, moet een bindende mensenrechtentoets worden uitgevoerd, waarbij de effecten van de inzet van de technologie worden onderzocht, gewogen en waar nodig beteugeld. Ook tijdens het verdere gebruik moet regelmatig een dergelijke toets worden gedaan.*

Amnesty stelt voor dat de Commissie Digitale Toekomst Nederlandse overheid oproept om maatregelen te nemen voor toezicht op de aanbesteding, het ontwerp, de ontwikkeling en het gebruik van AI, om zo een stelsel te creëren waarbij instellingen en bedrijven, inclusief Big Tech, aansprakelijk worden gehouden voor mensenrechtenschendingen die voortvloeien uit het gebruik en de optimalisatie van die systemen. Als oplossing stelt Amnesty International een bindende mensenrechtentoets voor die voorafgaand aan aanbesteding, het ontwerp, de ontwikkeling en het gebruik aan de AI en tijdens het verdere gebruik van AI wordt uitgevoerd. De toets is bedoeld om potentiële mensenrechtenschendingen, inclusief op de sociaaleconomische rechten, te identificeren, te voorkomen en aan te pakken.

## **2) Algoritmetoezichthouder**

*Een algoritmetoezichthouder moet toezien op de wijze waarop algoritmische besluitvorming en AI alle mensenrechten, inclusief de sociaaleconomische mensenrechten, respecteert, beschermt en bevordert. De toezichthouder moet toegang hebben tot de data en de algoritmes om de systemen en uitkomsten te onderzoeken.*

Steeds meer overheidsbesluiten over individuen en groepen worden met ondersteuning van algoritmes en data gemaakt. Daar moet goed toezicht op worden gehouden. Dit geldt voor zowel het gegevensverwerkingsproces, als op de uitkomsten van algoritmes en op de manier waarop die uitkomsten worden gebruikt. In Nederland is dit toezicht totaal versnipperd. Daarnaast hebben toezichthouders niet de juiste bevoegdheden om onderzoek te doen in data en algoritmes. Laat staan dat zij voldoende technische kennis in huis hebben om dit uit te voeren.

Dit moet anders. In een data-gedreven samenleving hoort data-gedreven toezicht. Amnesty International pleit daarom voor een algoritmewaakhond, die bindende adviezen en uitspraken mag doen. Bij de waakhond moeten experts op alle mensenrechten werken. Natuurlijk privacy-experts die o.a. bekijken of de gegevens wel veilig worden opgeslagen. Maar ook economen en sociaaleconomischerechten-experts die kunnen onderzoeken wat de lange termijneffecten van een algoritme zijn op bijvoorbeeld toegang tot zorg, de arbeidsmarkt en de woningmarkt. De technische experts van de algoritmewaakhond moeten altijd toegang hebben tot de data en de algoritmes die door de overheid worden gebruikt voor onderzoek. Op die manier kan er data-gedreven toezicht worden gehouden in de digitale toekomst van Nederland.

## **3) Brede transparantieplichting**

*Er moet transparantie zijn over de data, de algoritmes en het effect van de algoritmische besluitvorming op de gevolgen voor een individu.*

Transparantie is belangrijk voor de overheidstaak in een democratische samenleving. Transparantie over het gebruik van AI en algoritmische besluitvorming is, vanwege de veelheid van gegevens die nodig zijn en de soms complexe berekeningen, des te belangrijker. Op dit moment is er slechts een zeer beperkte transparantieplichting voor de overheid om inzage te geven in het gebruik van algoritmes en AI. De Algemene verordening gegevensbescherming waarborgt het recht op inzage het bestaan van geheel geautomatiseerde besluitvorming. Deze transparantiebepaling is enkel van toepassing op *volledig* geautomatiseerde besluitvorming. Op het moment dat een 'human in the loop' is, vervalt de verplichting. Amnesty pleit voor een brede transparantie verplichting, die ook geldt als er ergens in het besluitproces een menselijke factor is.

Deze brede transparantieplichting is niet los te zien van de wijze waarop algoritmische besluitvorming is en wordt geïntroduceerd in overheidsprocessen; veelal als verlosser van tijd en geld, en gepaard met personele bezuinigingen. Dit verstoort de verhouding tussen de geautomatiseerde systemen en de ambtenaar. De ambtenaar die vroeger de input voor besluiten interpreteerde, wordt omgeschoold naar de 'human in the loop' die in versneld tempo de output van de geautomatiseerde besluitvorming interpreteert en goedkeurt. Bij alle geautomatiseerde besluitvorming dient de overheid transparant te zijn en moet nuttige informatie over de onderliggende logica, het belang en de verwachte gevolgen verstrekken.

## **4) Verbod op zelflerende algoritmes voor overheidstaak**

*De overheid moet geen gebruikmaken van AI in de vorm van autonome en zelflerende algoritmes in de uitvoering van haar overheidstaak als dit rechtsgevolgen, individuen in aanmerkelijke mate treft of een grote impact op mens of maatschappij heeft*

Overheidshandelen moet controleerbaar en voorspelbaar zijn. Geautomatiseerde besluitvorming moet controleerbaar zijn wanneer er rechtsgevolgen zijn, individuen in aanmerkelijke mate treft of een grote impact is op mens of maatschappij heeft. Het gebruik van zelflerende algoritmes impliceert verminderde controle op het overheidshandelen. Hierdoor passen zelflerende algoritmes niet bij de uitvoering van dit type overheidstaak.

Amnesty International hoopt dat u deze input wil betrekken bij het opstellen van uw rapport als Commissie Digitale Toekomst. Mocht deze input vragen oproepen dan zijn we uiteraard bereid dit verder toe te lichten. Onze expert op het Amnesty Tech & Mensenrechten programma [REDACTED] gaat hier ook graag het gesprek met u verder over aan.

Hoogachtend,

[REDACTED]  
Senior Medewerker Politieke Zaken Amnesty International